

UTAZÁS A NEGYEDIK DIMENZIÓBA

ELŐSZÓ **Deák Ferenc**

HANGJÁTÉK

Személyek:
Donát
Grádi
Anna
Pincér

PROLÓGUS

Donát: *(Visszhangteremben)* Ha megengedik... Mert hogy is tilthatnák meg egy szegény szerencsétlen halottnak, hogy beszéljen. Addig és annyit beszélek, amennyit akarok. *(Csend)* Itt ülök ezen a beláthatatlan fekete síkságon, rajtam kívül senki. Senki se inthet le. Azt mondok és azt teszek, amit akarok. Nincsenek gátlásaim, aggályaim, érényeim, sem bűneim... Nincs lelkiismeretem, sem erkölcsi konfliktusaim nincsenek... Csak végláthatatlan sora emlékeimnek... Nézem őket, meghatódás és elfogultság nélkül s rendezgetem, nem azért mintha kötelességem volna, csupán passzióból, az önök számára. Önöknek, kik lemaradtak, s kiket kötelességemnek tartok útközben valamivel szórazokoztatni. Mert minden útközben történik! Ezt, kérem, ne felejtsek el. Minden útközben és váratlanul történik. Önnek beszélek, uram, önnek, aki kicsit lelassította kocsját, hogy bekapcsolja a rádiót... Tudom, gyönyörű este van, s ön jókedvű... A melegítő kellemesen ontja a langyos levegőt, ne! ne hajtja tovább a keresőt. Szórazokoztató zenét máskor is hallhat, de ezt, uram, ezt nem hallja többé. Soha. Ne szalassza el ezt az egyetlen és soha vissza nem térő alkalmat... Ezt az estét adják nekem, és ne tessék túl gyorsan hajtani, mert meglepetéseket is tartogatok számukra... Önök pedig, kedves hallgatóim, kik odahaza hallgatják készülékeiket, helyezkedjenek el kényelmesen ágyaikon, heverőiken... önöktől többet követelek, mint azoktól, akik mesémet a szín-

helyen, jobban mondva autójuk csendes mormolása mellett hallgatják. Ne! Kérem ne feledjék: létezik egy út, ahol nincs jelzőtábla, ahol nincsenek macskaszemmel kirakott fehér útjelzőkarók, létezik egy végtelenül széles és hosszú út, amely a negyedik dimenzióba visz... Ide hozzám.

Zene

- Donát: *(kávéházi, jobban mondva „moteli” lárma)* Pincér!
- Pincér: *(távrolól)* Igen, kérem, azonnal...
- Donát: *(önmagának)* Úgyis hiába jössz ide, fehér ördög...
- Pincér: *(második plánból)* Parancsoljon, uram...
- Donát: Hány óra, kérem?
- Pincér: Tessék, uram, ott a falon az óra...
- Donát: Azt mindenki látja... engem az érdekel, önnél hány óra van.
- Pincér: De kérem... Parancsára... Nálam hat óra nyolc és fél perc.
- Donát: Ott a falórán már hat óra tíz, vagy tizenegy perc...
- Pincér: De kérem... Az a két-három perc... én sietek...
- Donát: Nekem ezekre a két és három percre van szükségem. Érti?... Jöttek már az esti lapok?
- Pincér: Még nem... De...
- Donát: De?
- Pincér: Az előbb érkezett egy úr, ott ül az ablaknál, látom az asztalán... Esetleg elkérem önnek...
- Donát: Mi az? Esti Hírlap?
- Pincér: Nem! A Futár esti kiadása.
- Donát: Nem kell! Hozzon nekem egy pohár vörös bort.
- Pincér: Igenis, vörös bort.
- Donát: *(kis csend)*. Esti kurír... *(Megvetéssel)*. Futár esti kiadása... Esti küldönc... Esti rabszolga! Elegem van a rabszolgákból!
- Pincér: Uram, én aszút hoztam...
- Donát: Túl nehéz... No mindegy...
- Pincér: Vacsorázik is?
- Donát: Nem tudom. Kérdezze meg később is tőlem. Most még nem tudom. És...
- Pincér: Parancsol?
- Donát: Rosszul tette, hogy utánahajtotta az óráját az előbb. Láttam, míg várta a rendelést, utánafuttatta a nagymutatót...
- Pincér: De kérem, én igyekeztem értelmezni megjegyzését...
- Donát: De rosszul... Az az ön személyes időgépe... Az az ön személyes ideje. Minden utánaigazítás pazarlás és csalás! No, hozza ide azt a Futárt attól az úrtól...
- Pincér: Azonnal, kérem.
- Donát: *(önmagának)* Milyen romlott a világ. Mindent félreértenek az emberek. Mindig olvasni akarnak a sorok között... Vajon ki szoktatta őket erre...
- Pincér: Parancsoljon, uram, a Futár...
- Donát: Köszönöm.
- Grádi: Itt a gazdája is... he, he, he... Könyörgöm, ne hagyja magát zavartatni, én nem az újságomhoz ragaszkodom ennyire. Dehogyan! Csupán a magánytól menekülök.

- Donát: Foglaljon helyet, bár bocsánatot kell kérnem, nagyon rossz társalgó vagyok.
- Grádi: Ezt a kis szerénységét megbocsátom, hisz én provokáltam ki...
- Donát: *(szórakozottan címekeket olvas az újságból, félhangon)* Dehogysis, dehogysis.
- Grádi: Ja, mondtam már, hogy ne zavartassa magát... Csak nézze át a lapot, azt mondja a pincér, hogy nem érkeztek meg a motelbe... Csodálom. Mi ez a száz, százötven kilométer...
- Donát: *(papírsuhogás)* Igen. Igen.
- Grádi: Pincér! Halló, halló! Ide hozza azt a vacsorát! Hát nem látja, hogy átültem ide!
- Pincér: *(hangja egyre közeledik)* Bocsánat, uram... Bocsánat... *(Tányércsörgés.)* Tessék...
- Grádi: *(igazi torkos módjára)* Ah, ah,... és milyen puha ez a párizsi...
- Pincér: Uram, mit parancsol még... Talán meginni...
- Grádi: *(teli szájjal)* Nem, nem! Várjon! Fél liter kristályvizet.
- Pincér: Igen, azonnal.
- Grádi: *(eszik és teli szájjal beszél)* Mindig betérek ebbe a motelba... szeretem...
- Donát: *(szórakozottan)* Mindig?
- Grádi: Hát... Ha erre visz az utam...
- Donát: Sűrűn?
- Grádi: Megakad a torkomon a falat... Majd... Ha ettem, akkor bemutatkozom...
- Donát: Csak egyen nyugodtan, így szimpatikusabb.
- Grádi: *(teli szájjal)* Tudom, miért... Kevesebbet beszélek... *(Nevet.)*
- Donát: *(sóhajt)* Üres... Itt, kérem, fuccs... Amott kormányválság, merénylet, ááá. Mindig azt várom, hogy valami érdekeset olvasak... pedig magam sem tudom, mi lehet a számomra érdekes... Van-e egyáltalán még érdekesség a világon... Uram, ön csak egyen... Ne nézzen rám oly ijedten... Hisz lerí rólam, hogy nem vagyok pacifista...
- Grádi: Én is csak az utolsó oldalt olvasom... *(Eszik tovább.)* de... azt az... utolsó betűig...
- Donát: Csak azért, mert az utolsó...
- Grádi: Nem csak... azért.
- Pincér: Uram, a kristályvíz... *(Önt is.)*
- Grádi: Köszönöm, és kérem, állítsák össze a számlát...
- Pincér: Igen, uram. Azonnal.
- Grádi: Köszönöm, más nem kell egyelőre.
- Pincér: Igen, uram.
- Grádi: Tudod... öcsém... de várj csak: mondhatom én neked azt, hogy: öcsém? Nem haragszol meg?
- Donát: Csak egész nyugodtan...
- Grádi: Tudod... az emésztéssel baj van nálam. Sokat ülök, s a gyomrom... a beleim ellustultak. Azért viszek mindig magammal szódabikarbónát.
- Donát: És most merre visz az útja?

Grádi: Megyek a tengerre... Nem jössz velem, öcsém?

Donát: A tengerre...

Grádi: *(megőri)* Gyere, öcsém, legalább nem leszek egyedül. Gyere, ha nem tart vissza semmi, reggelre lent leszünk a tengeren. Ugye, hogy velem jössz?

Donát: Nekem teljesen mindegy, hogy hová és merre megyek...

Grádi: No, no!

Donát: Megyek...

Grádi: Vacsoráztál?

Donát: Nem...

Grádi: De öcsém, így ne indulj útnak, én nem szívesen veszteglek, ha elindulok...

Donát: Miattam nem fog vesztegelni...

Grádi: Nem haragszol? De tudod, ásványvízzel nem szokás koccsintani. *(Iszik.)* Ah, de gyalázatosan keserű ez a por...

Donát: *(nevet)* Ám az a bor olyan, mint a folyékony tűz... Mindjárt a szívet melegíti... Függetlenül attól, hogy érdemes-e vagy nem...

Grádi: *(meghökken)* Hogy érdemes-e, vagy nem?

Donát: Gyönyörű utunk lesz... Higgye el, sok szép marhaságot mondok majd az úton. Az utóbbi időben sokat beszélek, mintha vesztetet érezném.

Grádi: Még van pár percünk... Hétkor indulunk pontosan. Reggel ötre lent kell lennem a tengeren... Ezt kiszámítottam... Ezt pontosan kiszámítottam.

Donát: Mondom, sok szép marhaságot mesélek. Ne vegye komolyan...

Grádi: Nem értem.

Donát: De az is megtörténhetik, hogy egy pillanatban elhallgatok és nem leszek hajlandó beszélni. Ne vegye rossznéven, annak semmi köze önhöz. Úgy heverek majd ott, mint egy tárgy, szótlanul... Legalább nyugodt lesz tőlem.

Grádi: Még be se mutakoztam: Grádi vagyok, kereskedelmi utazó...

Donát: *(ironikusan)* Örvendek, az én nevem Donát, *szintén kereskedelmi utazó*...

Grádi: *(Hihetetlenkedve)* És... Mit árulsz, öcsém, hol a portéka?

Donát: Uram, a portéka elfogyott. Veszélyes dolog álmokkal üzletelni, főleg akkor, ha gyenge a cég. Uram, végkiárusítás volt, a napokban elfogyott a portéka...

Grádi: Találkoztam már emberekkel, akik szíjjel meg esővel kereskedtek... viharokat árultak rőfre... esőt akóra, villámot kilowatra.

Donát: Ön valószínűleg okosabb. Ön komoly céget képvisel...

Grádi: No, megyünk? Hét óra! Pincér, pincér!

Zene, lezárul a jelenet.

A zene elhalkul. Léptek. Donát és Grádi közeledik. Elzúg egy-egy autó a harmadik plámban.

Grádi: Szemerklél...

Donát: Ha sietünk, ez nem nagyon kedvez. Csúszós lesz az út...

Grádi: No, már itt is vagyunk... Elférünk benne ketten?

- Donát: Ez aztán összkomfortos kocs... Sokat felzabál?
- Grádi: Nem én fizetem... A cég... *(Kinnyitja az ajtót.)* Nos, hova ül? Ide mellém? Vagy elterül a hátsó ülésen?
- Donát: De Grádi úr, ön már egyszer letegezett...
- Grádi: Oh... igaz... én mindig elfelejtem az ilyesmit... Mindig elfelejtem... és visszazökkenek a hideg polgári modorba...
- Donát: Nem számít, engem nem zavar. Ide ülök ön mellé...
- Grádi: Poggyásza nincs? Poggyászod nincs?
- Donát: De igen... Csak szabad szemmel nem látható... Hatalmas ballasztot hordok a hátamon... *(Nevet.)*
- Grádi: Na, ülj be... Egy szót sem értek...
Egymásután két ajtó csapódik. Éreztetni kell, hogy a további beszélgetés benn, a kocsiban folyik. Néhány kattánás, aztán felbűg a gép, de zaja lassan el is tűnik a beszélgetés folyamán.
- Grádi: Most aztán lesz időnk komolyabban összeismerkedni...
- Donát: Időnk az lesz.
- Grádi: Meg a jóindulat is megvan hozzá...
- Donát: Néha ez nem elég hozzá...
- Grádi: Nézd, öcsém, ami engem illet, én nem titkolok semmit. Az én életem sima, a lelkiismeretem tiszta, nincs mit dugdosni, átugrálni, elhallgatni.
- Donát: Valóban?
- Grádi: Nem! Fiatalember! Én nem érzem magam piszkosnak...
- Donát: Amíg tudatosan távoltage magát a kellemetlen igazságtól...
- Grádi: Az én szakmámban nincs kellemetlen igazság... Nézd: én kereskedő vagyok, de csak amíg úton vagyok! Amikor hazaérkezek, levetkőzöm a hivatalos mosolyt, kereskedői papírt, én otthon: ÉN vagyok... Minden kellemes és kellemetlen szakmabeli mellékzöngé nélkül.
- Donát: Van szép háza...
- Grádi: Valóságos kis palota — Harmincnyolc évi munkám eredménye. Azt szavakkal nem is lehet leírni. Angéla, a feleségem úgy jár-keel otthon, mint egy uralkodónő... Most fejeztük be a télikertet. Nemsokára leesik az első hó, s akkor beülök a pálmák, kaktuszok meg leanderek közé, beülök és olvasni fogom kedvenc könyveimet.
- Donát: Mondja, Grádi uram, biztos abban, hogy nem fog végtelenül, végtelenül unatkozni abban a télikertben?... Tudja, én nem látom tisztán, tulajdonképpen miért is építette azt az üvegházat...
- Grádi: Ilyen kérdést, ilyen kérdést!!!
- Donát: Persze, hogy nem tud válaszolni.
- Grádi: De igen! Tudok! Én odahaza nem unatkozom. Én odahaza ÉLEK.
- Donát: Mert soha sincs otthon...
- Grádi: Hamarosan nyugalmaznak...
- Donát: Mondja: hány napot tölt hetente odahaza...
- Grádi: De ezt nem lehet így mérni...
- Donát: Rendben van. Akkor: havonta?...
- Grádi: Hát... átlag négy-öt napot. Van amikor többet is.
- Donát: Hazamegy, meleg fürdőt vesz, átadja a szennyest, lehever, olvasgat, hallgatja a rádiót, ebédhez ül...

Grádi: Igen.

Donát: ... Utána alszik, mert már öreg ember ...

Grádi: Hogy érted ezt ...

Donát: Úgy, hogy már öreg ember, a felesége pedig öregasszony ...

Grádi: Áh! Erről ne beszélj. Ilyesmibe ne üsd az orrod. *(Nevet.)*

Donát: Megépítették a télikertet ... Amíg építették, csak arra gondoltak: a műveletre, az építésre ... Most kész. Egyelőre még nem érnek rá unni, de ha nyugalmazzák, akkor elkezdi építeni egy nagy akváriumot, vagy vadaskertetet, vagy fürdőmedencét. Akármit ... Emlékművek ezek, uram, a tűrhetetlen unalmat igyekeznek eltemetni ... Sírboltok ezek ...

Grádi: Hány éves maga, Donát?

Donát: Harminckettő ...

Grádi: Igen ... Ilyen korban formálnak jogot maguknak az emberek, hogy másokkal törődjenek ... Mások világába lépjenek, gázoljanak.

Donát: Nem, Grádi uram! Nem az erkölcsi normák különböznek, az önszemlélet módosul idővel úgy, hogy könnyebb legyen tiszta szívvel elköltözni az emberek közül ... Az ilyen építkezés az első jele a költözködésnek.

Grádi: Ám legyen! Reggelig még bizonyágot tehetünk arról ... kolléga ... Mindketten kereskedők vagyunk. Mindketten felkészülünk az emberekkel való közlekedésre. Mert mindenki készül valahogy a végleges költözködésre. Ti is, öcsém, fiatalok. De ti, így, ahogy azt te teszed, így készültök! Leszámolással! Ha már beszélünk róla, akkor beszéljünk. *Számomra nem kellemetlen a gondolat, hogy egy szép napon meg kell halnom. Én nem félek a haláltól. De te igen ...*

Donát: Igen!

Grádi: Hova jutottál te a harminckét esztendőddel? Meddig jutottál? Majd én megmondom: addig, hogy szintelenül kijelented, mindegy, merre utazol, délre vagy keletre. Mindegy. Mondd, hol van a munkád eredménye? Mutasd!

Donát: Az, kérem, nem kanári-kalitka vagy télikert! Az nem pazar polgári ház! Azokhoz az eredményekhez ön sohasem jut közel, mert Grádi uramnak nincs is szeme hozzá, hogy lássa őket.

Grádi: Tudom, fiam, tudom öcsém, mire gondolsz. De nézd: engem a belső értékek nem érdekelnek ... Ha azokkal is törődtem volna az életben, akkor ma nem gondolhatnék végtelen nagy megelégedéssel a télikertre, a pálmákra, kaktuszokra ... Akkor ma is ott laknék abban a külvárosi kis roskadozó családi házban ...

Donát: No végre, végre eljutottunk a célhoz. HA AZOKKAL IS TÖRÖDÖTT VOLNA ... De én csak azokkal törődök. *(Csend.)*

Grádi: Elég nyelves vagy ahhoz, hogy szórakoztass ... Mégis, engem fáraszt az ilyen szélmalomharc ... Annál is inkább, mert csupán ketten vagyunk ...

Donát: Szélmalomharc ... Grádi uram, ez nem lehet más, ha az ember nem minősíti önmagát többre egy Sancho Panzánál ... Ezerszer törték meg örökös utamon, ezerszer gáncsoltak el, s mi lett a vége: most is azért kelek birokra az emberekkel, mert mind jobban szeretem azokat, akiket útközben elvesztettem ...

Grádi: Ez hát az a végkiárúsítás ... Amiről beszéltél ...

Donát: Milyen lucidus meglátás! Grádi uram, bekapcsolhatom a rádiót?

Grádi: Tessék, végre egy okos ötlet...

Donát: *(kattanás, zenét keres a rádión, közben lassan fölerősödik a motor hangja is)* Bartók...

Grádi: *(fölkiált)* Nézd csak, valaki integet az úton. Megállunk? Egy másodperc az egész... Legalább hárman leszünk. *(Fékez.)* Ez egy nő! *(Megáll a kocsi, aztán Grádi kinyitja az egyik ajtót és kikiált.)*

Merre, szép asszony?

Anna: *(második plánból)* Föl a havasokba... Arra megy?

Grádi: Igen... No, ugorjon be oda a hátsó ülésre...

Anna: *(közelebbről)* Köszönöm... Senki se állt meg... Már hat óra óta itt ácsorgok...

Grádi: Csuromvizes...

Anna: Hova tegyem a hátizsákomat?

Grádi: Dobja az ülés mögé, van ott bőven hely... *(Csörrenés.)* Kész?

Anna: *(becsukja az ajtó)* Igen.

Grádi: *(belegázol a pedálba, motorzúgás, aztán lassan eltávolodik a hang, a Bartók-zene jut előtérbe)* Ilyen későn?

Anna: Mondom, már hat óra óta ácsorgok itt...

Grádi: Éjfél után érkezünk föl. Hova megy olyan későn?...

Anna: Telefonáltam föl az egyik hegyilakba... Várnak...

Grádi: Pihenni megy?

Anna: Hát egy kicsit pihenni is...

Grádi: Pedig várhatott volna egy-két hetet, amíg ott leesik az új hó.

Anna: Már leesett... Mondtam, hogy telefonáltam föl...

Grádi: Már? Persze az utakról eltisztították... Irigylem kisaszszony...

Anna: *(Nevet, aztán nagyot sóhajt)*

Grádi: Látom a tükörben, nem valami vidám.

Anna: Remélem, nem tartozik a viteldíjba az őszinteség...

Grádi: *(nevet)* Milyen aranyosan rátért a viteldíjra... Nézze kisaszszonykám, én már vén trotli vagyok... A viteldíjról a fiataloknak kell beszélni...

Anna: Oh, hogy félreértett...

Grádi: Nem szabad? Ilyen alkalmat elszalasztani...

Anna: Alkalmat?

Grádi: Gondolom: ilyen kedves alkalmat, hogy félreértsem...

Anna: *(unottan)* Szeretem a kedélyes embereket... Milyen zene ez, nincs valami komolyabb?

Donát: Nincs!

Anna: Még lehetne nézni...

Donát: Nincs. Ennél komolyabb nincs...

Anna: Hova utaznak?

Grádi: A tengerre.

Anna: Milyen gyönyörű lehet most a tenger...

Donát: Annak, aki csak nyáron látta... Így messziről most valóban gyönyörű.

Anna: Csak nyáron láttam.

Donát: A tenger most olyan, mint a moslék... Túrhetetlen szelek fújnak, a hullámok messze kivágódnak a partra, a sziklákra...

Anna: Az is szép...

Donát: Föltéve, ha az embert nem terhelik emlékek az ottani ősz kapcsán...

Anna: Az emlékek oly picinyek, a tenger meg oly hatalmas...

Donát: Tipikus női rezonálás...

Anna: Nem női és nem tipikus! Keressen valami más zenét, könnyөгöm...

Donát: Piciny embereknek piciny emlékeik vannak. Pici emlékek ellen pici zene!

Anna: Nehezeére esik?

Donát: Igen...

Anna: Mondja, bácsikám, milyen arrogáns ember ez itt mellette?

Grádi: Nem arrogáns: bösz! Belső szükséglete, hogy mindenkit maga alá teperjen...

Anna: Persze: ezt képletesen értelmezzem!

Donát: Grádi uram túloz. Én csupán a magam igazát védem...

Anna: Az ön igazát senki sem vonja kétségbe...

Donát: Én a tengerről beszéltem, ha nem hiszi, hogy olyan, jöjjön velünk, s győződjön meg róla...

Anna: Én csupán azt mondtam: úgy is szép...

Donát: Szép, szép... Állsz kinn a parton... minden gúnyád ázott, állsz egyedül, távol az emberektől, állsz fönn a sziklán és várod, hogy megjelenjen a motorcsónak és integetsz egész éjjel a lámpással, de a motorcsónak sohasem jön, sohasem érkezik vissza, még darabja sem, még deszkája sem... Elvitte Dinót meg barátait, és sohasem adja vissza... Te meg sírnál, mert nem tudod elhinni, hogy ők sohasem térnek vissza, sírnál, de kiszáritottak a sós szelek... S ez a szép az őszi tengerben, és csak azt akartam mondani: nekem ilyen az őszi tenger...

Anna: Halásztragédia...

Donát: Dino nem volt halász! Dino hajógyári munkás volt, meg a többiek is. Kora reggel fegyverrel a kezükben rugaszkodtak el a parttól... örökre.

Anna: Sajnálom...

Donát: Grádi uram, érti-e már, miért mindegy, hogy merre megyek? Érti-e már, miért nem ragadtat el a tenger gondolata...

Grádi: Nézd öcsém, van bennünk is kegyeletérzés, mi sem vagyunk szőröslelkű bürokraták.

Donát: Én azt nem is tételeztem föl, de értsék meg, nemcsak Dinóról van szó, rólam is, rólam is!

Anna: Önnönmagát sebzí fel, s másokra ordít, ha fáj... Ne haragudjon, de önnel nem lehet másként beszélni...

Donát: Milyen fantasztikus, hideg, kimért gondokodásmód...

Anna: Nekem mindegy, hogy mit mond rám. Ha már elkezdünk marakodni, hát: rajta!! Sérelmeinket máshol szedtük össze, sohasem láttuk egymást, hát rajta! Törjünk egymásra, nekem is van eszközöm bőven, én is sebzetten menekülök a városból... Ha valakit azért mégis óvni kell önmagunktól, akkor az ez az öreg, ősz bácsika...

Grádi: Grádi a nevem. (Nevet.) Ez az ordas itt mellettem: Donát. Azt

mondja, álmokkal kereskedett, de fölszámolták a céget, s most csavarog...

D o n á t: Csak az érdekel, mit keres éjnek idején fönn a havasokban? Tudja, ki van ott fönn? Csak a csillagok.

A n n a: Aranyos Donát barátom! Azért utazok föl és azért akarok mindenáron följutni még az éjjel, mert nem tűröm az emberek közelségét...

D o n á t: Bő oka lehet rá! Én szeretem az embereket, de mind, mind elárult... Kiadott. Minden barátom, minden szerelmem álnokul elhagyott, elszökött oda, ahova nekem nincs elég merszem elmenni: a halálba. Ki mások jóvoltából, ki önkezével...

A n n a: Keressen valami zenét, aztán folytathatjuk.

D o n á t: Hallgassa! Hallgassa e gyönyörűen bepólyázott gép egyenletes munkáját (*motorzúgás erősödik*), a fogaskerekek örölik az időt, a tért, morzsolják életünk drágagyöngyeit és elszórják, szétfújják az utakon.

A motorzúgás elhalkul.

A n n a: Kezdjük előlről: kik azok, akik elhagyták?

D o n á t: Ennek nincs eleje! Ennek sohasem volt eleje, végső ideje, hogy elmondjam valakinek! Ezzel tartozok önmagamnak is... Végső ideje...

A n n a: A tengert már bemutatta... Ez hát az a világtáj, ahonnan indult: Dél.

D o n á t: A hegyek felé fordultam... Akkor a hegyek felé fordultam... Nem akartam tovább nézni a tengert... Mert a habokban sok csúnya állatka lapult meg, rengeteg szenny, amit kivetett magából a tenger. Én a hegyek felé fordultam...

A n n a: A havasok felé...

D o n á t: Nem, nem! A csupasz karszt felé. És tankómat vágta a szél, a tengeri sós szél! Zargatott, tolt, hogy ne kérjem számon Dinóék halálát. A szél is tudott a háborúról.

A n n a: Észak?

D o n á t: Igen, akkor északra mentem. A kontinentális éghajlat kegyetlen törvényeit tanultam meg... Itt ismerkedtem meg Gitáros-sal, a szőke fiúval, aki mindig énekelt a folyóparton, s akiről kitudódott, hogy megölte nevelőjét az árvaházban... Én egyre kérdezgettem tőle, miért tette? De ő csak játszott gitárján, és nem akart mesélni... (a gitár hangja lassan fölerősödik). Olyan fehér volt és olyan csendes, mint a tenger hangja, és oly sok szennyet dobott ki az élet a partra... De ő oly szépen eltakarta... Igen... Még most is hallom a dalt, amivel búcsúzott tőlünk a folyóparton... Mert búcsúzott, mert elment oda, ahova nem követhettük...

A n n a: Másokat mindig többre becsül önmagánál...

D o n á t: Azért, mert oly bolondul ragaszkodok az emberekhez? Nem! Ezt nem engedhetem meg! Nekem szükségem van az emberekre.

A n n a: Még mindig nem bizonyította be... Rendben van: egy gyilkossal kevesebb... De ez még csak a kezdet...

D o n á t: Mondtam már, hogy az egészsznek nincs kezdete! Minden létezik! Van! Minden emlékem velem egyidős!

A n n a: Tovább!

Donát: Gitáros becsapott! Egyedül maradtam. Akkor Gina következett. Emlékszem, fehér vászonruhát vett nekem egy készruha üzletben... Én dolgoztam egy gyárban... Gina kóristalány volt... Egy pincelakásban laktunk. Átlag pénteken volt szabadnapja, akkor főzött, én meg olcsó palackozott bort vettem, s olyan boldogok voltunk... De őszkor megvertem Gina karmesterét, mert Gina másállapotban maradt tőle... Akkor a karmester elvette Ginát feleségül, Gina meg nevetett; azt mondta, hogy tőlem maradt másállapotban, csak férjhez akart menni a karmesterhez... Akkor ősz volt, én újból egyedül maradtam... Magamra maradtam... Fehér ruhámmal belefeküdtem egy gyár melletti gőzölgő, meleg szennyecsatornába. Még ma is hallom Ginát, hallom, hogyan harsogja túl az egész kórust.

Egy operarészlet csap elő egy pillanatra, valami kórusrészlet, de mint maga az emlék, az is eltűnik.

Anna: Joga volt rá! Annak a lánynak joga volt elhagyni egy csavargót! Egy csavargót, aki azonkívül, hogy megforgatta az ágyban, meg palackozott bort vett neki minden pénteken, semmi mást nem ígért...

Donát: Én saját magamat adtam neki... Önmagamot adtam neki...

Anna: Semmi mást nem ígért neki!

Donát: Akkor az voltam; ANNYI. Többet nem ígérhettem...

Anna: Igen, akkor csak ANNYI volt... A szennyecsatornában vigasztalódott.

Donát: Én nem vigasztalódtam... Én azt a fehér öltönyt adtam viszsa a szennynek... Véglegesen...

Anna: Milyen extrém... Egyre csak az emberek iránti undoromat igazolja... Milyen férfi maga?

Donát: Várjunk csak! Ez még nem minden!

Anna: Még két világtáj ismeretlen előttem...

Donát: *(fáradtan)* Kelet... Leillának hívták. Én a hídászoknál dolgoztam, lent a folyókanyarban, egy magányos házban lakott Leilla... Délután benzineshordókból összetákoltt pontonon leereszkedtem Leilla háza alá... A meredek partba valaki rég lépcsőket vájt... Leilla lejött a pontonra és beszélgettünk, és halászgattunk... És Leilla azt mondta, hogy szeret. Én minden este, minden délután lehajóztam Leillához, napközben meg büszkén szögecseltem az égbenyúló hídalkatrészekre. Egy reggel hiába kerestem tekintetemmel Leilla házát, mert Leilla házát éjjel elvitte a víz, leomlott a part, elnyelte a folyam...

Anna: Mennyire nevezhette magának Leillát?

Donát: Mondtam. Minden este ott ültünk a pontonon és halásztunk. És Leillának egyetlen kívánsága volt; amikor elkészül az új híd, akkor esküdjünk meg...

Anna: Nem! Nem, kedves Donát barátom. Nem szeretem, ha a véletlen okozta sebeket is besorolja sérelmei közé, melyekre elégtételt keres most itt... Én a véletlen ellen nem harcolhatok!

Donát: De Leilla hozzám tartozott!

Anna: Nyugat!!! Hallani akarom még ezt a egyet, aztán rajtam a sor...

D o n á t: Mikor befejeztük a hidat, nyugatra utaztam. Ágnesnek hívták. Fönn a hegyekben egy turistaházban dolgozott... Én ott laktam fönn. Pihentem. Ágnesnek éjjekete haja volt, s azt mondta, soha, soha nem válunk el... Egy este vendégek jöttek a turistaházba... Reggel felé egyikőjük részegen magával csalta Ágnest... Az első kanyarban lefordultak... A kocsí kigyulladt, és Ágnes ott égett benne... Ott szenesedett meg... Grádi uram! Elégett. Akkor lejtöttem a déli lejtőkön az autóútra, beültem a motelbe, és akkor jött ön, Grádi uram, én meg azt mondtam, hogy mindegy, merre megyek. Mindenhol várnak a halottaim...

A n n a: Elég értelmesen elmonda...

D o n á t: Mondja, mondja meg nekem a nevét...

A n n a: Annának neveznek... vagy: Anna Mária...

D o n á t: *(önmagának)* Anna Mária.

A n n a: Grádi úr nem szeret társalogni?

G r á d i: Hát, amikor ilyen szomorú dolgokat hallok, akkor legszívesebben hallgatok.

A n n a: Megrendítették talán?

G r á d i: *(nevet)* Ne... nem! Csakhát én nem értek az ilyesmihez... Én nem tudok mit szólni... Kereskedő vagyok. Nekem az a legfontosabb, hogy reggel ötre lent legyen a portéka a tengeren. Nálunk az idő nagy szerepet játszik... Kérem.

D o n á t: Azonkívül: nemsokára nyugdíjazzák...

G r á d i: Igen. Akkor leülök a télikertben, s megpróbálok elgondolkozni ezeken a dolgokon. Megpróbálok megérteni őket.

A n n a: Nem tudom, megérdemelnek-e annyi időt és figyelmet az ön részéről...

G r á d i: Nézze kérem, az ember azokban az években megpróbál mindent megérteni és jóvátenni... Legalább önmaga előtt.

D o n á t: Anna, most magán a sor!

A n n a: De hisz mondtam már, hogy utálok az embereket, megcsömöröttem tőlük... Naponta százan is megfordulnak munkahelyemen... Mindegyik előhozakodik apró kis ügyesbajos dolgaival... Nyafognak, sírdogálnak, könyörögnek és fenyegetőznek...

D o n á t: Ez az egész?

A n n a: Nem! Utálok mindenkit, aki szenved!

D o n á t: Nem értem.

A n n a: Ma mindenki jogot formál magának a szenvedésre, és az egész világ olyan, mint a szenvedő maszkok hatalmas fölvonulása...

D o n á t: Mindenesetre... Nem elég világos...

A n n a: Világos! Állítson tükröt önmaga elé, és ne kérdezzen többet egy szót sem. Vagy ön, kedves Grádi uram!

G r á d i: *(nevet)* Az üzletemberek kivételt tesznek...

A n n a: Nincs kivétel! Ebben az egyben nincs kivétel...

D o n á t: Ha már itt tartunk... Mi is a szenvedésben az a *megvetendő*...

A n n a: Mindenkinek az lett az egyetlen argumentuma! Eszköze: a gyávaság...

D o n á t: De hisz a föltételek szülték...

A n n a: Azokat is mi teremtettük meg!

D o n á t: Végre szolidarizál!

Anna: Nem, nem, nem... (Sír.)

Donát: Fölfordul a gyomrom, ha arra gondolok, hogy egy ilyen félkegyelmű teremtés zavarja meg a havasok csendjét, töri fel lép-teivel a szüzi fehérség arcát... csavarogja be piszkos önhittséggel a fenyeveseket... Egyedül... Egyedül, mert csak önmagára gondol...

Anna: (sírva, ellenségesen) Nekem jogom van elzárkózni a képmutatástól.

Donát: Majd én megmondom, hol itt a baj: Egy közönséges halandó végtelenül fájlalja, hogy világfájdalmával nem tüntethet... Fájlalja nyomorúságának közönségességét...

Anna: Nekem jogom van a magányra! Az önmagam előtti számkivettetésre.

Donát: Nem! Nekem van egy nagyszerű ötletem... Az az érzésem, hogy mi egy kicsit egymásra vagyunk utalva...

Anna: Grádi! Álljon meg, Grádi uram...

Grádi: Nem értünk még a havasokba. Azonkívül, nem értem miért akar kiszállni. És én, amit nem értek, azt nem is teszem...

Donát: Hadd folytassam: Ön egy ócska filiszter! Én a hivatalnokokat egéremberkékek nevezem... Egéremberkékek, akik átrágják az aktákat... Életük delén meggörcsülnek. Ontják a papír penészes, kesernyés bűzét. Nyüzsögnek a kancelláriákban... Szürkén... Örökké, félhangon beszélgetve.

Anna: Nem! (Sír.) Mi az olyan gazemberek piszkos ügyeitől bűzlünk, mint maga! Hagyjon békében! Grádi, könyörgöm, álljon meg.

Donát: Grádi nem fog megállni, mert nem érti, miért akar maga kiszállni... És egy kicsit dühös is, mert abból, ami itt történik, egy árva szót sem ért...

Grádi: Ez igaz.

Donát: Grádi uram csak precízen és számokban beszélhet, ő belső értékekre sohasem adott, többek között erkölcsi mércéi is elavultak... De magácska, Annácska, szövik a hegyekbe, szövik, mert szerelmes lett az osztályvezetőjébe, vagy mondjuk egy másik egéremberkékébe, aki mondjuk nős, és aki csak ágyasnak hajlandó elvállalni magácskát.

Anna: Elég! Ki akarok szállni!!!

Donát: De az is megtörténhet, hogy tévedek. Akkor hát mondjuk, komolyabb halra vadászott...

Anna: Megtiltom!

Donát: Én nem tiltottam meg semmit, amikor magamról beszéltem... Magácska most megtiltja, mert észrevette, hogy milyen köznapi kis eszközei vannak... Ócska érvek, amelyekkel be se állhat a harcba... Észrevette, hogy az a melodráma, amelynek hatására elhagyta a várost, nem valami komoly argumentum.

Anna: Grádi uram, könyörgöm, álljon meg...

Donát: Grádi uram nem fog megállni, majd csak a havasokban... Az előbb azt mondtam, van egy nagyszerű ötletem... Íme: mivel nekem teljesen mindegy, hol szállok le... Én tulajdonképpen sehova se igyekszem, nos hát, mivel oly nagyon egymásra vagyunk utalva, mert olyan nagyon különbözünk egymástól, hát úgy határoztam, én is leszálok magácskával, Anna... Nem engedhetem

meg, hogy egy nyavalyás kis egéremberke miatt valami bolondságot tegyen... valami kárt tegyen magában... Így, elfoglaltságomban jómagam sem gondolhatok olyasmire...

Anna: Én egyedül akarok lenni!

Donát: Az túl nagy engedmény lenne most...

Grádi: Most két komoly kanyar következik... Mindig nagy élvezettel tornázom át magam rajta...

Donát: Egyetlen módja, hogy megszabaduljanak tőlem, kedveseim. Nagyon egyszerű: nyissák ki az ajtót, taszítsanak ki az éjszakaiába... Legurulok valami völgybe,... S csak tavasszal akadnak rám a nótázó turisták...

Grádi: Itt van! Itt az első... *(A motorberregés előtérbe kerül, aztán a kerekek fölsikoltanak.)* Ah,... Ez aztán nagy valami... Itt már behoztam azt az időt, amit Annácska beszállásával elvesztettem...

Donát: Azt akartam még mondani: nagyon szépnek találok tehetetlen dühtől elfehéřült arcát.

Anna: Hát nem érzi! Hát még mindig nem érzi, rég túl ment a határon... Hát nem érzi, hogy most már belémgázolt.

Donát: Nem. Csodálatos: nem érzem. Csak azt érzem... Nagyon kedves és nagyon szép... És hogy nem teszek le róla, hogy leszálljak és magával maradjak...

Anna: Nincs szükségem senkire!

Donát: Épp ezért vagyunk egymásra utalva. Nekem szükségem, igenis szükségem van valakire... És ez a valaki, beismerem: az utolsó szalmaszálát jelentő számomra...

Anna: Grádi uram, könyörgöm, könyörgöm, hallgasson meg: álljon meg!

Grádi: Közeledik a második éles kanyar...

Donát: Anna... az osztályvezetőt vagy az igazgatót majd csak elfeledjük, majd csak elfeledjük az egérembereket, fönn élünk a nap közelében, a vakító fehér bérceken, mint valami ritka hegyi növények, egymáshoz közel, egymás mellett, s asszimiláljuk a csendet, nyugalmat, a szerelmet... Szükségem van magára, Anna!... Semmi sem érdekel már, nincsenek, nem is voltak egéremberek, csak egyedül maga...

Grádi: Itt vagyunk! *(fölbűg a motor, sikoltanak a kerekek)*

Donát: Állj! Állj! Állj!

Fékezés, aztán leáll a motor és döbbenetes csend.

Grádi: Mi történt?

Donát: A hátsó ajtó!!!

Grádi: A lány!!!!

Donát: Egy pillanatban tarkónvágott a hideg levegő... És a lány nem volt sehhol...

Grádi: Minden másodpercre szükségem van, kérem...

Donát: Elég! Elég ebből, te vén üzleti disznó! Fordulj vissza, Parancsolom!

Grádi: *(különös hideg nyugalommal)* Senki sem tudja, hogy az én kocsimból esett ki... *(Kinyitja az ajtót, aztán csörömpöl valami.)*

Donát: Mít tett!

Grádi: Kidobtam a hátizsákját is. *(Ajtócsapódás.)* Legurult a völgybe.

Donát: Forduljon vissza!

Grádi: *(fölbúg a gép)* Csukja be már azt a hátsó ajtót!

Donát: Álljon meg!

Grádi: Három perc késés! Dem állhatok meg többet a tengerig...
Csukja be már azt a hátsó ajtót...

Donát: *(Csend. Visszhangteremben, belső monológ)* Azt mondtam neki, hogy az ő sérelme elenyésző, azt mondtam neki, hogy picurka... Csak a magamét láttam hatalmasnak... Buta ragaszkodással taszítottam ki őt az éjszakába... Vagy talán kiesett... Véletlen? Nem! Neki valóban nem volt szüksége többé az emberekre... Soha ki nem mondja már, mit tettek ellene... Csak azt tudom, hogy Annának hívták és gyönyörű szép ijedt tekintete volt. Most egyedül maradt. Véglegesen. Örökre. És itt ülünk mi ketten... Az öreg csak a cégre gondol... Arra, hogy reggel ötre lent legyen a tengeren, és engem is visz... és reggel ötkor meglátom a tengert. Nem! Nem találkozhatok Dino gyilkosával. Nem megyek oda vissza, nem akarok sehova menni! *(Vége a belső monológnak.)* Grádi uram, milyen veszettül hajt!

Grádi: Sietek...

Donát: Nem, Grádi uram, mi nem sietünk már sehova...

Grádi: *(ijedten)* Mit?

Donát: Igen, Grádi uram, mi nem sietünk már sehova... Mi megérkeztünk... *Azt mondta, hogy fölkészült a halálra...* Szeretném látni, most a saját szememmel... Érdekel ez a bátorság...

Grádi: Megőrült! Mit csinál!?

Donát: Várom a megfelelő meredek útmenti szakadékot...

Grádi: Ne!

Donát: De igen... De igen... Itt van! Épp itt van!

Grádi: Ne! Ne! Ne! Hagyja a kormányt!

Dulakodás, a motor erősen dolgozik, a kerekek egyre sikonganak, aztán nagy csattanás és távolba vesző csörömpölés.

EPILÓGUS

Donát: *(a visszhangteremből)* Remélem, sikerült élvezetesen elmesélnem ezt a kis történetet... És megértették, hol van, merre az a negyedik dimenzió... Itt vagyok, élményeimmel, e nagy némaságban... Ha majd kedvem kerekedik, újból elmesélek egyet, hogy ne felejtsék el: Minden, minden útközben történik... *(Hatalmas, visszhangzó, jágói kacaj.)*

Zene.